Lisa 1
KINNITATUD
Keskkonnaameti
peadirektori 26.02.2021
käskkirjaga nr 1-1/21/47

KOMPLEKSLOA KOHUSTUSEGA KÄITISTE KESKKONNAALASE KONTROLLI ÜLERIIGILINE KAVA JA PROGRAMM

Kompleksloa kohustusega käitiste keskkonnaalase kontrolli üleriigiline kava ja programmi (edaspidi *kontrolli kava*) õiguslik alus on tööstusheite seaduse (*THS*) § 156 lõige 3 ja § 157 lg 1. Kontrolli kava on aluseks kompleksloa kohustusega käitiste kontrolli korraldamisel ja läbiviimisel.

Kontrolli kava sisaldab:

1. üldhinnangut kompleksloa kohustusega käitistega seotud oluliste keskkonnaküsimuste kohta;
2. korrapärase keskkonnaalase kontrolli programmi koostamise, sealhulgas riskipõhise hindamise ja korrapärase kontrolli läbiviimise toimingud hõlmavad:
   2.1. käitiste korrapärase kontrollimise ajakava eri käitiseliikide kaupa koos nende kontrollimise sagedusega;
   2.2. korrapärase kontrolli käigus rakendatavate kontrollimeetmete näidisloetelu;
   2.3. korrapärase kontrolli käigus võetavate proovide ja tehtavate mõõtmiste näidisloetelu;
   2.4. muude rakendatavate meetmete näidisloetelu.
3. erakorralise keskkonnaalase kontrolli läbiviimise toimingud;
4. viidet Keskkonnaministeeriumi veebilehele, millel avaldatakse kompleksloa kohustusega käitiste loetelu;
5. koostööpõhimõtteid keskkonnaalase kontrolli teostamisel.

Kontrolli kava koostamist korraldab Keskkonnaameti keskkonnakasutuse järelevalve arendusosakond. Kava kinnitab peadirektor ning see avalikustatakse Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaameti veebilehel.

Kontrolli kava vaadatakse üle ja vajaduse korral ajakohastatakse vähemalt iga kolme aasta järel (neljanda aasta alguses) selle koostamisest või ülevaatamisest arvates.

1. Üldhinnang kompleksloa kohustusega käitistega seotud oluliste keskkonnaküsimuste kohta

Tööstusheite seaduse ja kompleksloaga sätestatud nõuete eesmärk on saavutada keskkonna kui terviku kaitse kõrge tase, minimeerides saasteainete heidet õhku, vette ja pinnasesse ning jäätmeteket, et vältida ebasoodsat mõju keskkonnale.

Käitiste kontrollimisel keskendutakse olulistele keskkonnaaspektidele ja nendega seotud nõuetele (*key environmental issues*), mis on määratud käitise kompleksloaga ning mille aluseks on kontrollitava sektori parima võimaliku tehnika (edaspidi PVT) viitedokumendid (*BREF*) ja nende põhjal Euroopa Komisjoni rakendusotsustega vastu võetud PVT-järeldused (*BATC*). Keskkonnaministeeriumi kodulehelt tööstusheite valdkonna alt ning Euroopa Komisjoni IPPC

büroo veebilehelt „Reference Documents“ ja Euroopa Liidu Teatajast

Kompleksloa kohustusega käitisi kontrollib Keskkonnaameti järelevalve osakond, kes annab kontrolli aruandes hinnangu kompleksloa kohustusega käitise keskkonnaküsimuste olulisuse kohta.

Kompleksloa kohustusega käitiste kontrollimisel selgitatakse käitaja tegevusest põhjustatud muutusi välisõhu, vee või pinnase kvaliteedis ning kontrollitakse käitise tegevuse vastavust keskkonnakompleksloa, tööstusheite seaduse ja käitise tegevusele kohalduvate õigusaktide nõuetele.

2. Korrapärase keskkonnaalase kontrolli programmide koostamise, sealhulgas riskipõhise hindamise ja korrapärase kontrolli läbiviimise toimingud

Kontrolliprogramm on ühendatud kontrollikavaga ja koostatud lähtudes tööstusheite seadus sätestatust.

2.1. käitiste korrapärase kontrollimise ajakava eri käitiseliikide kaupa koos nende kontrollimise sagedusega.

Kompleksloa kohustusega käitisi kontrollitakse korrapäraselt sõltuvalt nende keskkonnariski tasemele kord 12 kuu, 24 kuu, 36 või 60 (vaid veisekasvatus) kuu jooksul. Käitise riskihindamist viib läbi Keskkonnaameti järelevalveosakonna keskkonnakaitseinspektor kasutades integreeritud riskihindamise „Euroopa easyTools“ metoodikat (Lisa 5). Riskihindamisel arvestatakse käitise tegevuse mõjudega inimese tervisele, heaolule, varale, kultuuripärandile, samuti võimaliku keskkonnaohu tekkimise tõenäosust. Olemasolevate käitiste keskkonnariskide hindamine on toimunud enne tööstusheite seaduse jõustumist ja mida ajakohastatakse peale iga järgnevat käitise keskkonnaalast kontrolli. Uute käitiste keskkonnariskide hindamine toimub alates käitise keskkonnakompleksloa saamisest järgneval aastal. Käitise keskkonnariski hindamise tulemus kajastatakse kontrolli aruandes (Lisa 6).

Kõikide käitiste riskihindamise tulemuste alusel koostatakse kontrolli programm ehk käitiste korrapärase kontrollimise ajakava (Lisa 2). Korrapärane kontroll ühildatakse loa nõuete läbivaatamisega, mida viib läbi loa andja.

Korrapärasel kontrolli käigus tuvastatud olulise rikkumise puhul viiakse hiljemalt 6 kuu jooksul läbi käitise järelkontroll. Lisaks käitiste korrapärastele kontrollidele tehakse erakorralisi kontrolle, mis toimuvad kaebuste, tõsiste keskkonnaalaste avariide või vahejuhtumite uurimiseks ja uute käitiste keskkonnariskide hindamiseks. Keskkonda oluliselt mõjutava avarii või vahejuhtumi kontrollimisel hinnatakse tagajärgede minimiseerimiseks ja edasiste vahejuhtumite ära hoidmiseks võetud meetmete rakendamist. Erakorralisi kontrolle viiakse läbi esimesel võimalusel, sealhulgas töövälisel ajal, nädalavahetustel või nädala sees õhtustel aegadel.

Juhul, kui korrapäraseid kontrolle tehakse käitistes etteteatamisega, siis erakorralised kontrollid toimuvad lähtudes korrakaitseseadusest.

2.2. korrapärase kontrolli käigus rakendatavate kontrollimeetmete näidisloetelu.

Käitises kontrollkäigule eelneb käitise tegevuse eelanalüüs, mis toimub kättesaadavate dokumentide ja andmete põhjal. Selleks on riiklikud andmebaasid, käitajate poolt esitatavad aruanded, omaseire tulemused, riiklik seire, kompleksluba jms. Vajadusel tehakse käitise tegevuse eelanalüüs või kontrolli järel märge kontrollmõõtmiste (vesi, õhk, pinnas, lõhn, müra) tellimise vajaduse kohta kui on põhjendatud kahtlus, et ei ole tagatud keskkonna kvaliteedi või

loast tulenevate nõuete täitmine.

Kontrolli meetmeteks on asjakohase teabe kogumine, analüüsimine, põhjuslike seoste loomine, kompleksloa nõuetele vastavuse kontrollimine ja kontrolli aruandes dokumenteerimine. Samuti eeltöö käigus selgunud asjaolude täpsustamine, visuaalne vaatlus, indikatiivsete mõõtmiste või laborimõõtmiste tegemine (ka proovivõtt), hinnangute andmine, andmete vastavuse hindamine ja analüüsimine või ristkontrolli teostamine.

Kohapealsel ülevaatusel kasutatavad kontrollimeetmed sõltuvad eelanalüüsi käigus selgunud asjaoludest ja käitise tegevuse iseloomust. Kohapealsel ülevaatusel rakendatavad kontrollmeetmed on järgmised:

1) käitise visuaalne kontroll;
2) eelanalüüsi käigus selgunud asjaolude täpsustamine;
3) hinnatakse käitise vastavust kompleksloale ja õigusaktidest tulenevatele nõuetele;
4) käitaja poolt esitatavate aruannete ja heiteseire tulemuste analüüs;
5) käitise aruandluse ja järelmeetmeid käsitlevate dokumentide kontroll;
6) käitises kasutatava tehnika ja käitise keskkonnajuhtimissüsteemi kontroll;
7) käitise omaseire piisavuse kontroll;
8) vajaduse korral kontrollproovide võtmine ja mõõtmiste teostamine või ekspertiisi tellimine;
9) olukorra jäädvustamine pilti või heli salvestava seadmega.

Keskkonnaalase kontrolli tulemused vormistatakse kontrolliaruandena, milles esitatakse kontrolli tulemused, kirjeldades nende vastavust käitisele antud loa nõuetele, ja järeldused edasiste meetmete võtmise vajaduse kohta.

2.3. korrapärase kontrolli käigus võetavate proovide ja läbiviidavate või akrediteeritud laborist tellitud mõõtmiste näidisloetelu:

1) välisõhu mõõtmised – vastavalt kehtivale korrale viiakse läbi saasteainete kontsentratsioonide, heitkoguste või lõhnaaine mõõtmised emissiooniallikast või vastuvõtja juures. Samuti välisõhu kvaliteedi mõõtmised väljaspool käitise tootmisterritooriumi piiri;
2) välisõhu kaebuse laekumisel või loaga määratud lubatud heitkoguste ja heite piirväärtuste ületamise kahtluse korral teostatakse kontrollmõõtmised, mille tulemuste põhjal kaalutakse laborimõõtmiste tellimist;
3) veeproovide võtmine – selgitamaks käitise tegevusest põhjustatud muutuste pinna-, põhja-, reo- ja heitvee kvaliteedis;
4) pinnaseproovid – muutuste selgitamiseks põhjasetetes või pinnases, näiteks reostus naftaproduktidega, muude kemikaalidega või põllumajandusest tuleneva saastatuse määramiseks;
5) kemikaaliproovid – ainete ja segude vastavushindamine;
6) vedelkütuste kvaliteet - kütuste vastavushindamine;
7) ebameeldiva või ärritava lõhnaaine esinemisel lähtutakse atmosfääriõhu kaitse seadusega sätestatust. Käitajale tehakse ettepanek lõhnaaine vähendamise tegevuskava koostamiseks või võetakse vastu otsus lõhnaaine ekspertrühma kokku kutsumiseks, kui selleks ilmneb vajadus;
8) jäätmeproovide võtmine – jäätmete prügilakõlblikkuse hindamiseks ja jäätmete ohtlike omaduste hindamiseks.

Kontrolli aruande eelanalüüsis või kontrolli järeldustes tehakse märge kontrollmõõtmiste (vesi, õhk, pinnas, lõhn, müra) tellimise vajaduse kohta kui keskkonnaseire tulemuste või lähteolukorra analüüsist selgub, et ei ole tagatud keskkonna kvaliteedi või loast tulenevate nõuete täitmine.

2.4. muude rakendatavate meetmete näidisloetelu:

Keskkonnaalane kontroll koosneb kolmest etapist: käitise eelanalüüs, kontrollkäik käitisesse ja korrapärase kontrolli aruande koostamine, mis sisaldab järeldusi käitise tegevuse nõuete vastavusele ning otsust rakendatavate järelevalvemenetluste kohta. Korrapärasel kontrollil võetakse hinnanguid vastavalt keskkonnaalase kontrolli protokolli (OKP) täitmise juhistele ja keskkonnaalase kontrolli koostööpõhimõtetes välja toodule (Lisad 3 ja 4).

Korrapärase keskkonnaalase kontrolli kohta vormistatakse kontrolli aruanne, mis sisestatakse Objekti kontrollimise andmekogu süsteemi (edaspidi OKAS) ja edastatakse käitajale 30 tööpäeva jooksul peale kontrollkäiku käitises. Kontrolli käigus juhitakse käitaja tähelepanu vajadusele tähistada ärisaladust sisaldav teave, et mitte kajastada seda kontrolli aruandes kolmandatele isikutele kättesaadavana. Kontrolli aruanne avalikustatakse keskkonnaotsuste infosüsteemis (edaspidi KOTKAS).

Juhul, kui keskkonnaalase kontrolli tulemusena tuvastatakse mistahes keskkonnanõuete mittevastavus, teavitab käitist kontrollinud inspektor sellest viivitamatult nõuete rikkujat ning lähtudes asjaoludest teeb otsuse haldusmenetluse ja/või süüteomenetluse alustamise vajalikkuse osas.

3. Erakorralise keskkonnaalase kontrolli läbiviimise toimingud

Erakorralisi kontrolle teostatakse kohapeal selleks, et võimalikult kiiresti ja vajaduse korral enne loa väljaandmist, läbivaatamist või ajakohastamist uurida kaebuseid, avariisid, vahejuhtumeid või loa nõuete täitmata jätmist. Kokkuleppel Keskkonnaameti keskkonnatasude osakonnaga kontrollida saastetasude asendamise lepingu täitmise lõpparuannet. Keskkonda oluliselt mõjutava avarii või vahejuhtumi kontrollimisel hinnatakse tagajärgede minimiseerimiseks ja edasiste vahejuhtumite ära hoidmiseks võetud meetmete rakendamist. Lisaks tehakse erakorralisi kontrolle uute käitiste keskkonnariskide hindamiseks. Erakorraline kontroll teostatakse esimesel võimalusel peale tõsistest keskkonnaalastest avariidest või vahejuhtumitest teada saamist. Uute käitiste erakorraline kontroll toimub käitise keskkonnakompleksloa saamisest järgneval aastal.

Erakorralise kontrolli teostamisel lähtutakse korrakaitseseaduse ja teiste õigusaktidega sätestatud nõuetest. Näiteks juhul, kui käitaja ei täida THS § 26 lg 1 p 2 sätestatud kohustust saastatus likvideerida, siis rakendab Keskkonnameti järelevalve osakond haldussundi vastavalt korrakaitseseaduses ja haldusmenetluse seaduses sätestatud nõuetele.

Keskkonnameti järelevalve osakond edastab saastatuse info, välja arvatud keskkonnavastutuse seadusega sätestatud juhtumitel Keskkonnaameti ringmajanduse osakonnale, kes korraldab saastatuse likvideerimiseks vajalikud tegevused. Saastetasude asendamise ning keskkonna- ja saastetasudega seotud info antakse edasi keskkonnatasuosakonnale, kes vajadusel teavitab käitajat maksekohustuse tekkimisest ja saastetasude asendamise lepingu lõpparuande täitmisest.

4. Kompleksloa kohustusega käitiste loetelu avaldamine veebilehel

Kompleksloa kohustusega käitiste loetelu on leitav infosüsteemist KOTKAS (Keskkonnaload > Keskkonnalubade register > Keskkonnaloa liik „Keskkonnakompleksluba“).

2012-2019 perioodi keskkonnaalased kontrolli aruanded asuvad Keskkonnaministeeriumi kodulehel (Eesmärgid ja tegevused > Tööstusheide ja kemikaalid > Kompleksloakohustusega

käitised) või https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/keskkonnakorraldus/saastuse-kompleksne-valtimine-ja-kontroll-0.

2020 ja uuemad kontrolli aruanded on leitavad infosüsteemist KOTKAS (Keskkonnaload > Keskkonnalubade register > Keskkonnaloa liik > Loa number, omaja või asukoht > Dokumendid > Järelevalve aruanded)

5. Koostööpõhimõtted keskkonnaalaste kontrollide teostamisel

Keskkonnakaitseinspektor kontrollib käitise tegevuse vastavust kompleksloale ja asjaomastele õigusaktidele. Keskkonnaalase kontrolli algatab ja juhib keskkonnakaitseinspektor kontrolli programmi alusel ning korraldab kontrolli aruande koostamist kaasates loa haldurit. Kontrollide läbiviimisel lähtutakse koostööpõhimõtetest keskkonnaalaste kontrollide teostamisel ja keskkonnaalase kontrolli protokolli (OKP) täitmise juhisest. Loa haldur vaatab korrapärasel keskkonnaalasel kontrollil läbi kompleksloa nõuded juhindudes THS § 49 ja koostab sellekohase otsuse. Juhul, kui ilmnevad THS § 49 lg 2 ja § 50 kirjeldatud asjaolud, siis algatab loa andja loa muutmise menetluse.